

آشنایی با چارچوب COBIT در حاکمیت فناوری اطلاعات

تهیه کننده: محمدمبین صابریان

چارچوب COBIT¹ مجموعه‌ای از بهترین روش‌ها برای مدیریت فناوری اطلاعات است که توسط انجمن کنترل و ممیزی سیستم‌ها (ISACA) و سازمان راهبری فناوری اطلاعات (ITGI) در سال 1996 ایجاد شد. COBIT برای مدیران، ممیزان و کاربران فناوری اطلاعات مجموعه‌ای از سنجها، معیارها، فرایندها و بهترین روش‌های قابل قبول را ارائه می‌کند تا به آنان در افزایش سود حاصله از به‌کارگیری فناوری اطلاعات و توسعه کنترل و راهبری فناوری اطلاعات کمک نماید.

چارچوب COBIT دارای سه سطح است: در سطح پایین، فعالیت‌ها و وظایفی وجود دارند که برای دستیابی به نتایج قابل اندازه‌گیری مورد نیاز هستند. در یک لایه بالاتر فرایندها به‌عنوان مجموعه‌ای از فعالیت‌ها و وظایف تعریف شده‌اند و در بالاترین سطح که بیشتر مورد توجه COBIT است، فرایندها در چهار حوزه دسته‌بندی شده‌اند.

تاکنون پنج نسخه از چارچوب COBIT انتشار یافته است. نسخه اول COBIT در سال 1996 به‌عنوان یک چارچوب ممیزی منتشر شد. نسخه دوم در سال 2000 براساس منابع جدید بین‌المللی بازبینی شد و مفاهیمی شامل راهنمای مدیریت، پشتیبانی از افزایش کنترل مدیریت، معرفی مدیریت عملکرد و گسترش راهبری فناوری اطلاعات به آن اضافه شد. نسخه سوم در سال 2005 با یکپارچه‌سازی کتاب‌های مجزا به‌صورت یک جلد واحد منتشر شد.

نسخه چهارم با عنوان COBIT 4.1 در سال 2007 منتشر شد و شامل موارد تکمیلی زیر برای تسهیل بهره‌برداری از COBIT است:

- مراجعی شامل ورودی‌ها و خروجی‌های فرایندهای COBIT به یکدیگر
 - فعالیت‌های مربوط به هر فرایند به همراه جدول RACI به ازای هر فعالیت (وظایف مربوط به مدیر خدمات فناوری اطلاعات، مدیر توسعه، مدیر اجرایی و ... را مشخص کرده است).
 - توضیحات ساده‌سازی شده از اهداف
 - نمایش فرایندها و ارتباطات میان کسب و کار، اهداف فناوری اطلاعات و فرایندهای فناوری اطلاعات به شکل آبشاری.
- نسخه پنجم COBIT 5 در اواسط 2012 انتشار یافته است. این نسخه از COBIT به یکپارچه‌سازی چارچوب مخاطرات فناوری اطلاعات، Val IT 2.0 و COBIT نسخه 4.1 پرداخته است.
- چارچوب COBIT یک مرجع مدل فرایندی و یک زبان مشترک برای کلیه کسانی است که در یک سازمان مسئولیت مدیریت فعالیت‌های فناوری و اطلاعات را برعهده دارند.

1-1- دلایل نیاز سازمان به چارچوب COBIT

دلایلی که مدیران و تصمیم‌گیرندگان اصلی را به پذیرش COBIT تشویق می‌کند، عبارتند از:

- نیاز مدیران به نظارت بر منابع سازمان
- با کنترل منابع فناوری اطلاعات، هزینه کل ارائه خدمات آن کاهش می‌یابد.
- COBIT ترس و نگرانی و عدم اطمینان مدیران را نسبت به برآورده نشدن هدف‌های تجاری کاهش خواهد داد.
- ایجاد و برقراری ارتباطات بهبود یافته بین مدیران، کاربران و ممیزان با به‌کارگیری COBIT
- همسویی اهداف فناوری اطلاعات با اهداف کسب و کار و بالعکس
- تعریف نقش‌ها، وظایف و مسئولیت‌ها به‌صورت روشن و صریح و براساس روشی فرایند محور
- کیفیت خدمات فناوری اطلاعات را افزایش می‌دهد
- سنجش کارایی فناوری اطلاعات

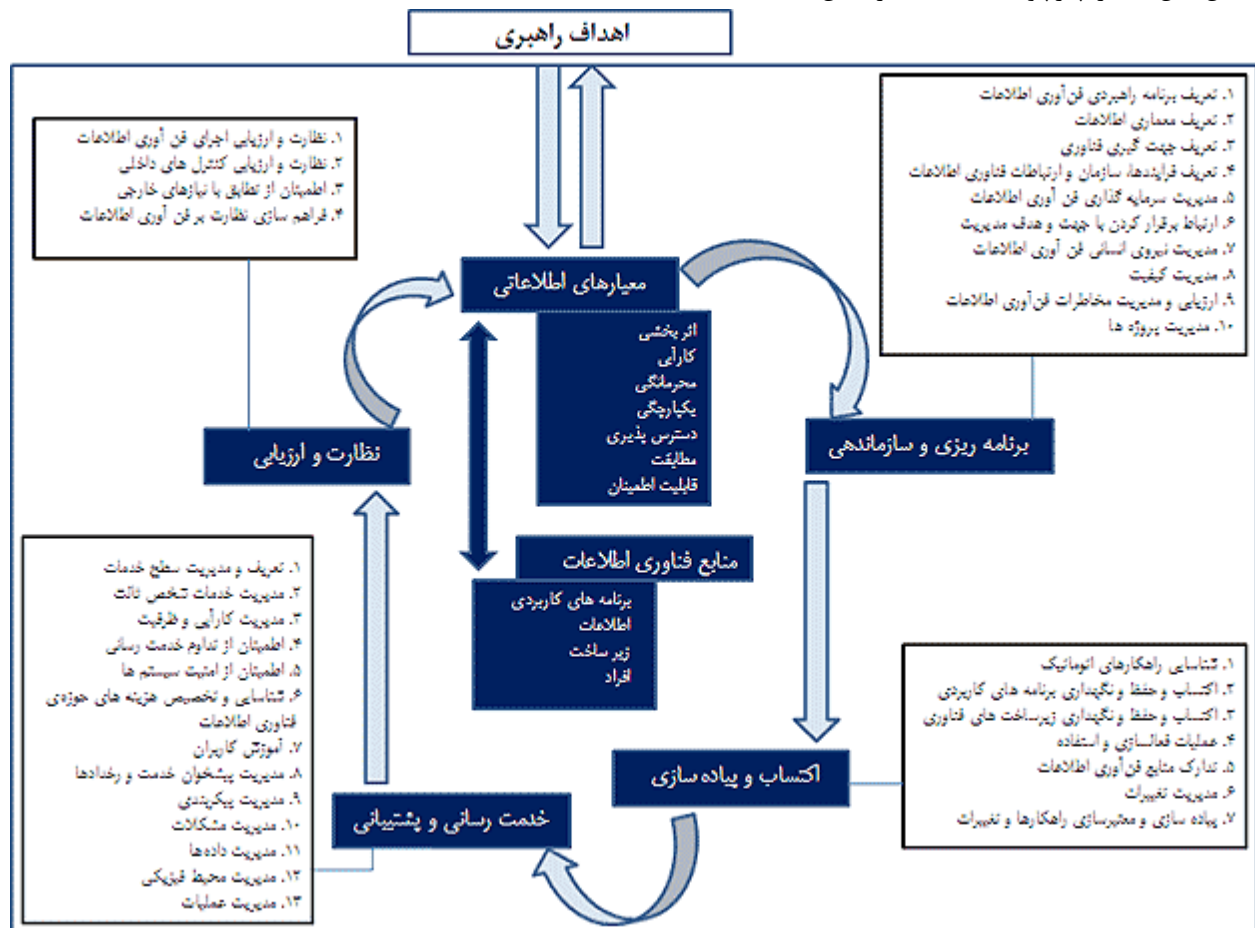
- بهبود ارائه پروژهها

2-1- حوزه‌ها و فرایندهای COBIT

در COBIT 4.1 مدل عمومی برای ارزیابی یک پروژه فناوری اطلاعات از 34 فرایند IT استفاده می‌کند. این فرایندها به 4 حوزه تقسیم شده‌اند که عبارتند از:

1. برنامه‌ریزی و سازماندهی² شامل ده فرایند
2. تهیه و پیاده‌سازی³ شامل هفت فرایند
3. تحویل و پشتیبانی⁴ شامل سیزده فرایند
4. نظارت و ارزیابی⁵ شامل چهار فرایند

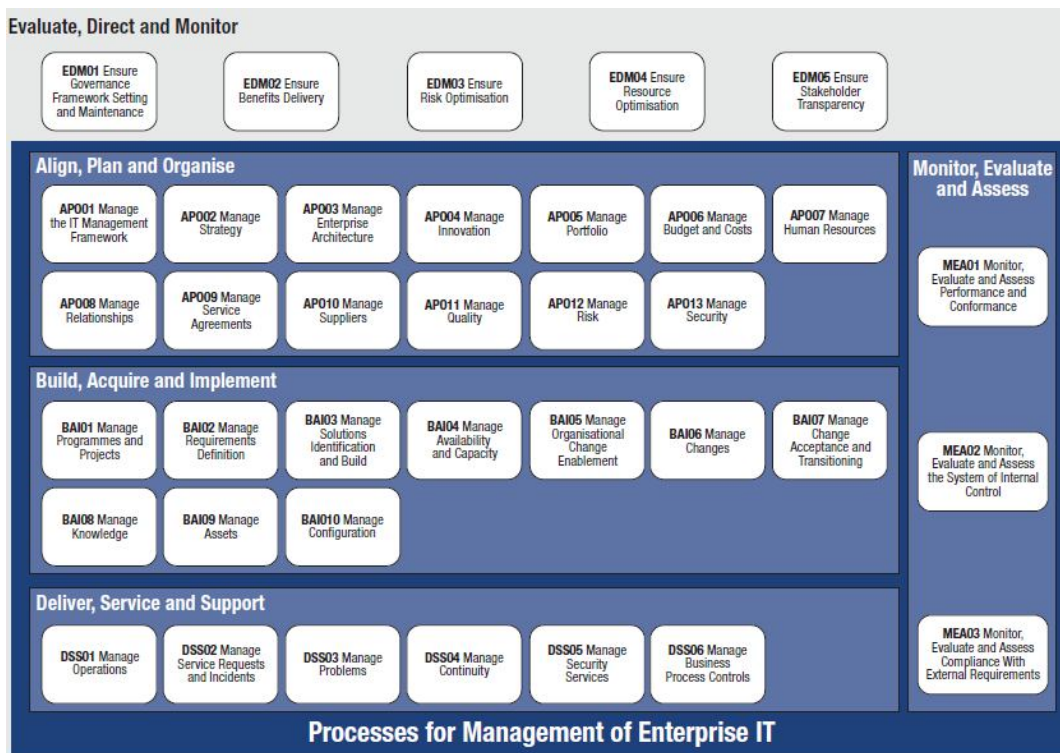
شکل ذیل بیانگر چارچوب COBIT براساس COBIT 4.1 است.

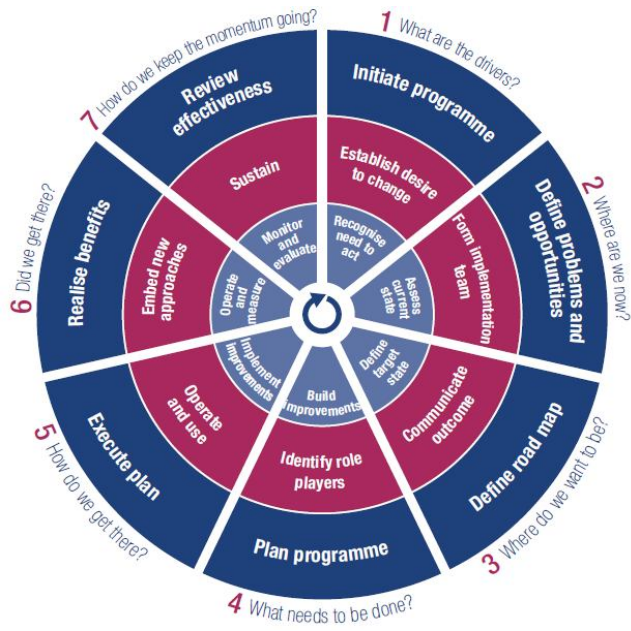
در حوزه برنامه‌ریزی و سازماندهی، استراتژی و تاکتیک‌ها و نگرانی‌های مربوط به شناسایی فناوری اطلاعات را می‌توان برای دستیابی به هدف‌های تجاری به بهترین شکل جمع‌آوری کرد. در حوزه تهیه و پیاده‌سازی برای شناخت و ایجاد استراتژی فناوری

- 2- Plan and Organize
- 3- Acquire and Implement
- 4- Deliver and Support
- 5- Monitor and Evaluate

اطلاعات، امکانات باید شناسایی، توسعه یافته یا تهیه شوند. در حوزه تحویل و پشتیبانی، تحویل به موقع و ارائه خدمات مورد نیاز، مورد توجه قرار می‌گیرد و فرایندهای پشتیبانی مورد نیاز باید راه‌اندازی شوند. در حوزه نظارت و ارزیابی، تمامی فرایندهای فناوری اطلاعات به‌طور منظم از نظر کیفیت و مطابقت با الزامات کنترل، مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. در COBIT 5 مدل عمومی برای ارزیابی یک پروژه فناوری اطلاعات از 37 فرایند IT مطابق شکل زیر استفاده می‌کند.

چرخه پیاده‌سازی براساس COBIT 5 مطابق شکل زیر است :

- Programme management (outer ring)
- Change enablement (middle ring)
- Continual improvement life cycle (inner ring)